

Gospodar in gospodinja

LETO 1939

10. MAJA

ŠTEV. 19

Listne ušice na sadnem drevju in na drugih vrtnih rastlinah

Malo je kulturnih rastlin, ki bi bile tako srečne, da bi jih nikdar ne nadlegovale ušice. Ker žive večinoma na nežnih listih, jih imenujemo navadno listne ušice, da jih razlikujemo od njim sorodnih kaparjev, ki pa se nahajajo navadno na vejicah, vejah in celo po deblih raznega drevja. Listne ušice oškodujejo rastline na ta način, da izsesavajo iz listov iz izpod lubja prav nežnega mladja sokove, ki so za rast in uspevanje vsake rastline neogibno potrebni. Listi, ki jih izmozgavajo ušice, na razne načine spremenijo svojo obliko. Navadno se skrivijo, sesučejo in na prečudne načine skodrajo in zgrbančijo, ali pa se pobesijo, ne da bi se krivili. List, ki ga izsesava na slotine ušice, kajpada preneha s svojim delovanjem — s presnavljanjem surove rudninske hrane v organske snovi. Rast pogankov se ustavi, vršički se krivé in naposled se od vrha navzdol suše. Zlasti mlada drevesa in druge rastline ušice tako izdelajo, da lahko popolnoma zamro, ali pa vsaj tako zakrčljavijo, da ni nikdar nič iz njih.

Skoraj vsako sadno pleme in vsaka vrtna rastlina ima svojo ušico. Ločijo se med seboj po velikosti, obliki in posebno po barvi. Tako imamo zeleno jablanovo, rjavo hruškovo, črno češnjevo, zeleno češpljevo in breskovo, rumeno grozdničevo (ribezovo), hmeljevo ušico itd. Tudi na vrtnicah, okrasnem grmovju, pa tudi na cvetlicah se pojavijo ušice, ki prav tako, kakor na sadnem drevju, zelo kvarno vplivajo na rast in razvoj rastline.

Listne ušice se neznansko hitro razmnožujejo. Prve ušice se izločijo spomladi iz zimskih jajčec, takoj ko se brstje začne odpirati in se pokaže prvo zelenje. Drobni črnim zrncem podobna jajčeca so nalepljena včasih prav na gosto po mladikah. Zavarovana so tako dobro, da jih ne ugonobi nobena zima. Vse te ušice, ki se izvale spomladi iz jajčec, so same samice, ki imajo to lastnost, da kote žive mladiče, in sicer

zopet samice. Rod za rodom se vrsti tako hitro, da se ena sama samica zaplodi v nekaj tednih v tisoče in tisoče, čez nekaj mesecev pa v milijone. Ušice, ki jih zdaj vidimo po drevju, so brez kril. Na poletje se narode pa poleg nekrilatih tudi krilate samice, ki skrbijo, da se rod širi z drevesa na drevo, iz vrta v vrt. Šele na jesen se skote samice in samci, ki so nekoliko drugačnega života nego njihove matere. Šele te jesenske samice nastavijo po omladju zimska jajčeca in na zimo poginejo.

Ušice, ki zajedajo sadno drevje, izločajo nek sladek sok, ki vabi na drevo posebno mravlje. Na ušivih vrtnicah in nekaterih drugih rastlinah pa ni opaziti mravelj. Iz tega sklepamo, da te vrste ušice ne izločajo sladkega soka, kakor one na sadnem drevju. Mravlje sicer same na sebi ne delajo na sadnem drevju neposredne škode, vendar pa najbrž niso tako nedolžne, kakor se je včasih mislilo. Brez vsakega dvoma je, da podpirajo in na nek način negujejo ušice, ki jim to skrb in ljubezen povračajo z obilnim izločanjem sladkega soka. Nekateri opazovalci tudi trdijo, da mravlje prenašajo ušice z veje na vejo ali čelo z drevesa na drevo. Naj pa je to tako ali tako, za sadjarja je zanesljivo znamenje, da so na drevesu, kamor lažijo mravlje, tudi ušice. Izkazalo se je tudi, da na drevju, kamor z lepljivimi pasovi zabranimo mravljam pot, navadno ni ušice ali pa vsaj ne v taki množini kakor ondi, kjer imajo mravlje prosto pot do njih.

Najhušjo škodo delajo mravlje takoj spomladi maja in junija meseca. Pozneje na poletje in proti jeseni, ko drevje že ne uničijo, pa vsaj zelo oškodujejo, same od sebe nekako pominejo, ker se preselijo na razne druge rastline. Če se hočemo torej obvarovati škode, jih moramo zatreti takoj, ko se pojavijo. To je važno tudi zaradi tega, ker imamo tedaj mnogo lažje delo nego pozneje, ko se tako namnože, da tako rekoč pokrijejo vse drevo.

Vse sesajoče zajedavce, h katerim spada tudi listne ušice, zatiramo s strupi, ki vplivajo na njihova dihalna. Tak strup je posebno nikotin. Zato preganjamo listne ušice bodisi na kakršnikoli rastlini že od nekdanj z vodo, v kateri raztopimo 2% tobačnega izvlečka. Učinek tega škropiva se izdatno pomnoži, ako mu dodamo še 1—2% mazavega mila. 100 litrov tega škropiva pripravimo takole: v 50 litrih vode raztopimo 2 kg tobačnega izvlečka, v drugih 50 litrih vode pa zmešamo 1—2 kg mazavega mila, ki smo ga pa prej raztopili v nekaj litrih vroče vode. Nazadnje zlijemo obe tekočini v skupno posodo in dobro zmešamo. Zahtevati moramo nevarno kalijevo mazavo milo.

Drugo sredstvo, ki se mnogo uporablja za zatiranje listnih ušic, je izvleček mušjega lesa. 100 litrov tega škropiva se pripravi pa takole: 2 kg mušjega lesa (kvasijevih treščic), ki se dobi v drogerijah, nakamo 24 ur v 10 litrih vode, nato prekuhamo in pustimo še 24 ur stati. Potem precedimo in zmešajmo odcedek še z 10 litri vode, v kateri smo raztopili 2½ kg mazavega mila. Na teh 20 litrov brozge dodajmo še 80 litrov vode, pa imamo 100 litrov jako učinkovitega sredstva za zatiranje vsakršnih ušic na drevju in na drugih rastlinah. Posebno dobro se obnese to sredstvo v boju z zeleno listno ušico na brezkvah.

Iz teh podatkov se lahko preračuni sestava škropiva za 10, 20 itd. litrov.

Komur dela sestava opisanih dveh sredstev težave, si delo jako olajša, ako si kupi

že gotove pripravke v zgoščenih oblikah, ki jih je treba v natančno označenem razmerju zmešati z vodo, pa se dobi na lahek način dobro učinkujoče škropivo za listne ušice. Taka priprava sta afidon in nikopren. Oboje ima v zalogi Sadjarsko in vrtinarsko društvo v Ljubljani. Navodila za uporabo so na dotičnih posodah.

Pri zatiranju listnih ušic pa ni dovolj, da imamo učinkujoče sredstvo, ampak treba je z njim tudi pravilno ravnati. Vedeti je namreč treba, da pogine samo tista uš, ki jo s škropivom zadene. To je pa včasih zelo težko, zlasti ako so listi esvalkvani in zviti. V takem primeru je škropljenje včasih brez pravega učinka, ker ne moremo s tekočino do uši. Mnogo bolje se obnese pomakanje ušivih vršičkov v škropivo. Za pomakanje zlijemo tekočino v plitvo pa široko posodo in vanjo potapljamo ušivo mladje. Večkrat pa so ušice tudi na takih krajih, kjer je pomakanje nemogoče. Ondi si je treba pa pomagati s škropljenjem, in sicer z močnim curkom, od blizu, da čim bolj gotovo proderemo do sredine zavitih in skodranih listov. Samo ob sebi je umevno, kakor je bilo že povedano, da bomo imeli lažje in uspešnejše delo, čimprej bomo začeli s tem bojem. Čim dalje pa odlašamo, tem več bo stroškov, tem težje in tem manj uspešno bo delo.

Imamo sicer tudi nekaj naravnih pomagalec, toda žal, da jih je premalo. Huda sovražnica listnih ušic je n. pr. vsakomur znana sedmopikčasta polonica, katere ličinka se živi samo od listnih ušic. H.

Odreja piščancev brez naravne koklje

V zadnjem članku smo govorili o naravnih vzreji piškov s pravo živo kokljo kot vodiljo. Zdi se ti, da je ta naravna odgoja edino možna in da povzroči gospodnji tudi najmanj dela. Vendar je pa to naziranje le pod določenimi pogoji pravilno. Če so ti koklje na razpolago ob času, ko so piški izvaljeni, potem se seveda vsa zadeva lahka in kmalu boš imela dovolj zaroda na razpolago. Kaj pa je takrat, ko piške imaš, kokelj pa ne? Ali pa v drugem primeru: piškov ima 100, koklje pa dve ali tri, kar je odločno premalo za tako številno družino? V tej stiski si pomagaš, in sicer prav uspešno pomagaš z umetno kokljo.

Vsaka gospodinja, ki ima le majčkeno prakso v naravni in umetni vzreji piščancev, ti bo potrdila, da je mnogo lažje odre-

diti sto piškov pod umetno kokljo, kakor pa z naravnimi kurami-vodiljami. Velika prednost umetne odreje je zlasti v tem, da so vsi piščanci, ki jih želiš vzgojiti to leto, popolnoma enake starosti; spomladansko delo gospodnje s piščanci je na ta način omejeno na le enkratno krašo dobo. Važno je tudi to: če imaš na dvorišču le eno samo skozi in skozi enako staro čredo piškov, potem mnogo lažje nadziraš zdravje in razvoj celokupne družine, kakor pa, če so piščanci močno različne starosti.

Velikega pomena je tudi okolnost, da pod umetno kokljo piščanci niso v nevarnosti, da bi se jih takoj lotili razni zajedalci in mučitelji, kar se pri živi koklji prav lahko zgodi. Poleg tega lahko odgojiš s pomočjo koklje večjo skupino piščancev v takem ča-

en spomladi, ko druga poljska, vrtna in pa travniška dela še ne pritiskajo posebno nate.

Omenim naj še to, da po mnogih deželah po svetu gospodinja sploh ne vzgaja doma mladih piškov, ampak si prihrani valjenje in vzrejo izvaljenih piščancev s tem, da raje nakupi potrebno število mladih 6 do 10 tednov starih jarčic. Res da so nabavni stroški za take jarčice večji kakor pa recimo za enodnevnne piške, a gospodinja se izogne s tem vsemu riziku, nevarnosti izgube pri odreji in pa velikemu številu petelincev, za katere nima posebnega zanimanja.

Koliko piščancev si pa vzgaja moderna gospodinja vsako leto? Pri dvoletnem obratovanju, ko puščaš srednje dobre kokoši, da ti nesó jajca dve leti, nato pa jih prodaš, moraš nadomestiti vsako leto polovico kokoši, ki jih imaš na dvorišču z novimi, mladimi jarčicami. Če računaš, da je kakih 20 odstotkov jajc neoplojenih in da se izvali od oplojenih 75 do 80 odstotkov, dobiš od sto jajc okrog 60 izvaljenih piškov, torej 60 odstotkov. Najmanj polovica tega števila bo petelincev, kakih deset odstotkov pa moraš računati na izgubo pri vzreji. Na ta način dobiš:

200 piškov iz 340 jajc (60%)
20 piškov izguba pri reji (10%)
90 petelincev

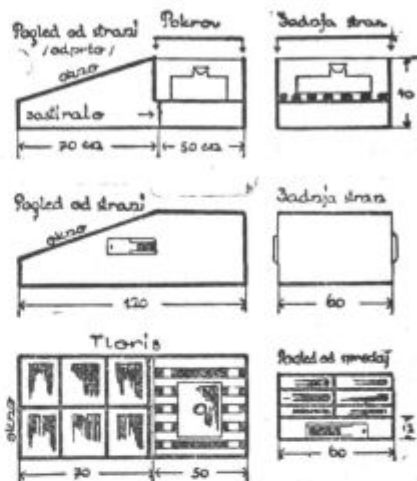
ostane 90 jarčic (komaj 60 izvrstnih!)
ali 100 piškov iz 170 jajc (60%)
10 piškov izguba pri vzreji (10%)
45 petelincev

ostane 45 jarčic (komaj 30 prvovrstnih!)

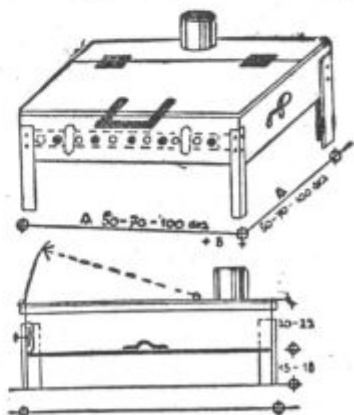
Umetnih kokelj imamo zelo veliko vrst, ki se ločijo po tem, ali so narejene za manjšo ali večjo čredo piščancev, potem pa po načinu segrevanja. Potrebno gorkoto lahko preskrbiš najenostavneje z razgreto opeko, potem z vročo vodo v pločevinasti ali kameninasti posodi; nekateri rejci si pomagajo s petrolejkami, drugi imajo pečice na oglje, briquete, koks; zelo pripravno toploto daje tudi elektrika, če je na razpolago po primerni ceni.

Cenjene naše gospodinjne naj opozorim samo na nekaj vzorcev umetne koklje, ki jih jim za majhen denar lahko napravi domači mizar. Najbolj preprosto kokljo iz lesa za kakih 20 do 30 piščancev dobiš, ako vzameš dobro zgrajen zaboj kakih 80 cm dolg, 60 cm širok in 60 cm visok, kakor ga

kaže slika. Deske naj bodo debele 15, ali še bolje 21 milimetrov. Da ne bo zaboj čisto na tleh, kar bi bilo slabo zavoljo vlage, pribij spodaj pod dno na vsako stran latvo, 3 krat 5 cm debelo. Notranji prostor je, ka-

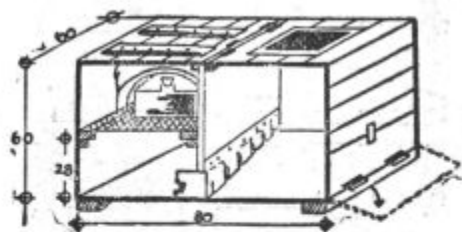

kor vidiš, predeljen v dve polovici, ki sta po 40 cm dolgi, prvotna širina po 60 cm pa zunaj seveda ostane. Prvi prostor na levi strani je topli prostor, namenjen za prenočevanje in počitek med dnevom, prostor na desni strani pa je dnevni nekurjeni prostor, ki naj služi kot igrišče in brskališče za živahno mladino. Pregradna stena med obema oddelkoma je spodaj odstranjena kakih 7 do 8 cm od tal, da piški lahko poljubno tekajo iz ene sobice v drugo. Na

spodnji strani pregrade pa je pritrjena zavesa iz blaga, iz flanele ali kakih krp; ta zastor naj po možnosti zadržuje gorkoto v prvem levem nočnem prostoru. Kakih 28 cm od tal vidiš v tem toplen oddelku vodoravno mrežo, narejeno iz žice ali pa sestavljeno

kar enostavno iz vzporednih letvic; na to mrežo, ki jo pozneje lahko prestaviš nekoliko višje, če nanese potreba, postaviš vsaki dan po dvakrat, če bi bil hud mraz, tudi trikrat, pocinkano pločevinasto posodo,

polno vroče vode; posoda je pa lahko tudi iz kake druge zanesljive tvarine, n. pr. iz kamenine. Spodnja stran posode oddaja gorkoto piškom, ki so pod njo; ob straneh in

na vrhu pa zakrijemo posodo z blazinami (pernica) in cunjami, da zabranimo odhajanje gorkote v tej smeri. Zgoraj nad tem toplim prostorom vidiš zaklopna vrata, ki so od znotraj obita z lepenko, nad dnevnim prostorom (na desni) pa je stekleno okno za odpiranje; tega se poslužuješ, kadar pokladaš živalicam hrano in pijačo in kadar prostor, posut z drobno sipo, enažiš. Tudi v steni tega prostora so spodaj zaklopna vrata, ki se odpirajo nazven.

Kadar je lepo, sončno vreme, postavi celo kokljo s piščanci venkaj na prosto, odpri to zaklopko in spusti piške na svobodo, da pridejo v travo, se navžijejo svežega zraka in toplega sonca ter si poiščejo v naravi raznovrstnih slaščic in priboljškov k vsakdanji piči, ki jim jo pokladaš ti.

oofr.

Kmetija v maju

Na polju nam je zaradi suše v aprilu rast žita nekoliko zaostala. Tudi drugi sadeži (krompir in koruza) so zaradi pomanjkanja vlage v zemlji zaostali. V prvi polovici maja smo, oziroma bomo posadili fižol, in sicer priporočamo saditi drobni in srednje debeli fižol, po katerem povprašujejo Nemčija in druge severne države, dočim po barvastih vrstah fižola ni pravega povpraševanja, odkar Italija ne kupuje fižola za afriške kolonije.

Fižol sadimo navadno kot vmesni sadež med krompir ali koruzo, in sicer tako, da vsako četrtlo ali peto vrsto zasadiamo namesto s krompirjem ali koruzo s fižolom. Razdalja v vrstah med fižolovimi rastlinami znaša 15–20 cm. Če tako posadimo med krompir fižol, je obdelovanje lahko, pa tudi jeseni z ruvanjem (pulenjem) fižola ne poškodujemo krompirjevega nasada. Saje nje fižola v krompirjeve vrste, kakor se pri nas ponavadi dela, ni priporočljivo, ker je obdelovanje krompirja s tem zelo oteženo.

Maj mesec je doba okopavanja. Veliko dela čaka kmeta pri oskrbovanju poljskih sadežev. Krompir bomo prvič okopali, kakor hitro se dobro vidijo vrste; okopali ga bomo tako hitro zato, da zrahljamo skorjo, ki jo povzroči dež in pa da njivo čimprej očistimo plevla. Prav iz istega razloga se priporoča drugo okopavanje krompirja, ko zrastejo rastline do kakih 10 cm, ko pa dosežejo višino do kakih 16 cm, pa začnemo z osipavanjem, če mogoče z osipalnimi plu-

gi. Nič manj, kakor pri krompirju, je potrebno in važno okopavanje pri pesi in koruzi: čim večkrat njive okopljemo, večji in lepši bo pridelek. Najbolj nevaležno je okopavanje, če tik za njim pade dež in plevelu primoči, da se spet sprime in požene. V takem primeru ne kaže drugega, kakor ponovno iti na njivo.

Važno je pri drugem okopavanju pese in koruze, da jo primerno razredčimo in enakomerno porazdelimo. Napačno je misljenje, da bo pridelek manjš, če ne pustimo na njivi goščave. Zato naj posestniki le mirne duše razredčijo peso in koruzo tako, da bo v vrstah rastlina od rastline 40–50 cm narazen. Na enem mestu naj se vedno pusti samo ena, in sicer najlepša rastlina.

Na travnikih smo letos zaradi levega vremena spomladanska dela lahko dobro in vestno izvršili, če smo seveda bili prepričani, da je od njih v znatni meri odvisen pridelek. Trave so pa zaradi suhe zemlje slabo rastle. Marec in april, ki sta za rast trav odločilnega pomena, sta bila letos izredno suha: po hribih je trava kar porjavela. Bati se je, da bo letos za krmo velika stiska. Ponekod že kosijo, ker si drugače pomagati ne morejo, čeprav vedo, da je za pridelek sene ta košnja škodljiva. Na travnikih, kjer je bilo dovolj vlage in je trava porasla, priporočamo pašo, ker ta travišču ne škoduje, pač pa nasprotno nekoliko objedena in pohojena trava se še lepše obraste. Seveda ne smemo na istem prostoru pasti predolgo,

Pri živini prehajamo od suhega krmiljenja na zeleno. Vsi vemo, da je zelena krma najcenejša in najboljša, zato jo izkoristimo, kolikor je pač mogoče. Zelena krma pripomore do boljše mlečnosti krav, živina je bolj zdrava in bolj odporna proti boleznim. Posebno veliko je vredna paša, ker se živina tudi dosti giblje na svežem zraku. Važno pa je, da prehod od suhe na zeleno krmo traja nekaj tednov. Hiter prehod povzroča obolenja prebavil, kar neugodno vpliva na izkoriščanje krme in povzroča zaoštanek v razvoju živine. Tudi za evinje je zelena krma prav dobro krmilo, v poštev pa pride le mlada trava ali detelja, ki jo pokladamo kar v tekališče.

Pri mladem kurjem zarodu skrbimo pa vedno za tečno hrano in za dobro pitno vodo, poleg tega pa nikdar ne pozabimo na snago v kurnici. To se kaj rado pozabi! Ko so piščanci stari 4–6 tednov, izberemo

petelinčke in jih zapremo v posebno kletko za pitanje. Po 2 do 3 tednih so godni za »ocvrtec« piščance.

Tudi na vrtee ne pozabimo! Meseca maja se sadijo še fižol, kumare, dinje, buče, paradižniki itd. Ni pa dovolj, da jih samo posadiš, ampak je sadeže treba skrbno okopavati in negovati ter ob dežju od časa do časa zaliti z razredčeno gnojnico. Koliko dobrih, okusnih jedi bi dali tudi naši kmečki vrtovi, če bi se nekoliko bolj brigali zanje! Pa se na drugi strani dobri, vrtni pridelki tudi ugodno prodajo. Poleg tega bi pa moralo biti po naših kmetijah tudi nekaj cvetja. Maj je čas za saditev lepih vrtnih cvetic, kakor so dalije, kane, begonije, hortenzije itd. Kar pa je lončnih naših domačih cvetic, morajo na okna, da bo vsaka, tudi skromna kmečka hiša kazala na zunaj prikupen in ljubeč izraz.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Naši mali

Minka

Z Minko sva si bili dobri prijateljici. Najmlajša učenka je bila v razredu, pa obenem najboljša. Čudovito hitro je vse razumela, kar smo se učili, zraven pa je bila pazljiva na vso moč in je kar z odprtimi usti poslušala in sprejemala vase vso šolsko modrost. Šola ji je postala kraj, ki ga je nadvse ljubila in ko je nekoč zbolela, je od same žalosti mrla, ker ni smela v šolo. Mama jo je morala kar s silo zadrževati, da ji ni s posteje ušla v hram učenosti. Tudi sicer je bila prijazna in iz srca dobra. Vse, kar je imela, bi bila najraje svojim revnim tovarišicam razdala. Zato so jo seveda vsi v razredu radi imeli, ona pa je bila vedno vesela in dobre volje.

In vendar je imela tudi Minka svojo bridkost, ki ji je grenila mlado življenje. In ta bridkost sta bila njena mama in njen oče. Minka se je v šoli pri krščanskem nauku učila, da mora vsak kristjan v nedeljo k maši. Seveda je Minka to zapoved vestno izpolnjevala, kolikor ji je bilo le mogoče. Ampak se ji je zgodilo neke nedelje, da je zjutraj trdno spala in ni bilo nikogar, ki bi se bil za njo zmenil in jo poklical, da mora k maši. Tako je bila Minka tisto nedeljo brez maše. Pomislite! Bridko je jokala in tožila mami, zakaj je ni zbudila, mama pa

je malomarno zamahnila z roko in rekla, da to ni nič hudega. Saj ona tudi ne gre in ata tudi ne. Seveda je Minka to vedela in to ji je grenilo mlado dušo. Poslej je pazila, da ni v nedeljo nikoli več zaspala, vendar pa ni bila nikoli vesela, ko je tako sama stopala v cerkev. Koliko lepše bi bilo, če bi šla tudi mama in ata z njo, ali pa vsaj mama. Prosila jo je, ji prigovarjala, pa vse ni nič pomagalo. Mama se je samo norca delala, da je njena mala tercijalka postala, odkar hodi v šolo. Minka sicer ni razumela, kaj ta beseda pomeni, pa vseeno jo je grizla v mladem srčecu.

Tako je teklo Minki leto v veselju in bridkosti, in prišel je lepi mesec maj. Zunaj so se oglasili ptički in po travnikih in gozdovih so se razcvetele pisane cvetice, vse je bilo čudovito lepo. Toda najlepši je bil majnik, ki so ga otroci napravili v šoli. Od doma so prinesli ta Marijin kipec, ta posodice, drugi prtiček in tako je nastal čudovito lep majnik. Minka se ga ni mogla nagledati. Veak dan sproti je prinašala z domačega vrta sveže cvetice Mariji in skrbela je, da so imele vedno dosti sveže vode. To je bilo zanjo nekaj posebnega, nekaj prelepega; doma majnika niso nikoli imeli. In potem jo jo doletela še posebna sreča: mama ji je dovolila, da je smela hoditi vsak večer v cerkev k šmarnicam. Kakor angelček je klečala pred oltarjem in res jo je bilo gniljivo

pregledati, ko je tako s sklenjenimi ročicami molila in kakor zaverovana gledala v razsvetljeni Marijin oltar. In kako je pela! Kar videlo se ji je, kako ji pesem iz srea prihaja. Pa jo je nekoč opazil pri pobožnosti tudi gospod kaplan in potem jo je počakal pred cerkvijo in jo vprašal, za koga je tako pobožno molila. »Za mamo,« je odgovorila in stekla domov.

Za mamo je molila in je morala dobro moliti. Zakaj nekega večera ni prišla več sama v cerkev, ampak jo je pripeljala mama. Minka je bila presrečna. In poslej sta še večkrat skupaj prišli k šmarnicam. Minki se je zdelo, da je v samih nebesih. Ko pa je tudi naslednjo nedeljo šla mama z njo k maši, so bile Minki vse želje izpolnjene.

Danes Minke ni več na svetu. Menda je bila preveč pridna in predobra za ta svet. Že drugo leto jo je pobrala težka otroška bolezen. Vsi smo žalovali za njo. In smo radi obiskovali njen grob. Nekega dne sem dobila ob tem grobu tudi Minkino mater. Solzne oči je imela in tiho je molila. Med pogovorom pa mi je v solzah in smehu rekla: »Da, to je bila moja mala tercijalka! Za veliko se ji moram zahvaliti. Jaz sem bila poklicana, da njo vzgajam, pa je ona mene. Angelček!«

KUHINJA

Korenčkova juha z grahom. Kake 3 korenčke ostržem in operem, jim odvzamem stržen in zrežen na majhne kocke ali na drobne rezine ter ga skuham do mehkega v slani vodi. Grah zberem, operem in ga tudi v slani vodi skuham. Graha naj bo četrt kilograma. V kozici napravim iz 5 dkg surovega masla ali masti ter polne žlice moke, bledorjavo prežganje. V prežganje stresem grah in korenček ter zalijem s kostno ali zelenjavino juho. Ko dobro prevre, potresem juho s sesekljanim zelenim peteršiljem in s sesekljanim drobnjakom.

Francoska omeleta z gobami. Iz petih beljakov napravim trd sneg. V sneg narahlo primešam 5 rumenjakov, četrt litra mleka, 3 dkg stopljenega surovega masla. Iz teh snovi spečem na okrogli ponvi 2—3 omlete. Omlete namažem s sledečim nadevom: na masti prepražim sesekljano čebulo, zelen peteršilj, pridenem ščep popra in malo osolim. Ko je čebula malo zarumenela, pride-nem 3 dkg suhih, dobro opranih in na tanko sesekljanih gob ter nekaj žlic mleka ali kisle smetane. Ko so gobe mehke, so pripravljene za mazilo. Namažem jih na

zgornjo plast. Namazane omlete pripognem čez pol ali pa na tri dele proti sredini. Omlete takoj serviramo kot močnato jed.

Češki cmoki. Za te cmoke rabim: 3 žemlje, 2 dkg surovega masla, 2 jajc, malo vode in četrt kilograma moke. Žemlje zrežem na kocke in jih oprahim na masti ali na jajcu. Opražene žemlje polijem z v vodi razlepenimi jajci in jim primešam moko. Ko je dobro zmešano, oblikujem iz testa 20 cm dolge in 8 cm široke svalke ter jih skuham v slani vodi. Ko so svalke kuhane, jih zrežem na lepe liste in zabelim z v maslu zarumenelimi drobtinami.

DOMAČA LEKARNA

Karfijola s krompirjem. Karfijolo osnažim in razdelim na posamezne rožice ter jo skuham v slani vodi. Kuhano karfijolo odcedim; odcejeno zložim na sredo z mastjo pomazane sklede. Okrog pa naložim na listke zrezan kuhan krompir. Površino polijem z ½ l kisle smetane. V pečici jo pečem 10—15 minut. Ko je karfijola pečena, jo obložim z volovskimi očesi in sirnatimi rezinami ter dam kot samostojno jed na mizo.

Iz oči se izceja: Po močnem prehladu se izceja rad iz oči gnoj. Nekateri imajo zjutraj kar zapopane oči in morajo jih odmočiti, da jih odpro. Tudi v takem primeru ne brskaj s prsti po očeh. Za zmoevanje, izmivanje in brisanje imej vedno pri rokah čisto vato ali platneno cufanje. Gnoj izpiraj z rožmarinovo ali žajbeljevo izkuho. Izceja se z oči tudi zaradi drugih notranjih bolezni. Dolgotrajno izcejanje škoduje vidu in je treba k zdravniku. Delo pri svetlobi, dim in saje škodujejo. Nekateri si devajo na oči kruh na mleku, ali teleče meso, da bi izčistili oko. Po takih obkladkih je že nastalo nevarno vnetje, ki ga je komaj še pozdravila zdravniška pomoč.

Ne drgni po očeh! Pri nahodu so rade oči nekoliko rdeče, suhe in pekoče, občutljive za svetlobo. Očesni rob zateče, žge in srbi. »Pesek imam v očeh«, potožiš in mencaš in drgneš oko — seveda je potem še huje. Vnete in pekoče oči izpiraj raje večkrat z slezinim oparkom, čuvaj jih vetra in sonca, vročine in prepiha. Z drgnjenjem, z umazano roko ali robcem zastrupiš lahko oko. Posebno kdor ima kak lišaj na sebi, ali če ima opravka z jedkimi snovmi. Zelo »prijaznot« je, če izvleče človek, ki ima bolne oči, iz zaprašena žepa povahen robec in si briše in mane oči... Tako seveda ne bodo oči ozdravile pač jih boš zastrupil in če ne podvižeš k zdravniku, bo posledica dolgotrajna bolezen, ki bo zelo škodljiva vidu.

ZIVINA

Ljubljana. Na sejmu 3. maja, kamor so prignali 47 volov (prodali 14), 35 krav (27), 12 telet (10), 116 kon (14) in 518 malih prašičev (373), so bile cene sledeče: voli I. vrste 5.25 din, II. 4—4.50, III. 3.75—4; krave I. vrste 5, II. 3—4, III. 2.25—2.50; telice I. 5, II. 4—4.50, III. 3.50—4; teleta I. 6—7, II. 5—5.50 din za 1 kg žive teže. Konje so plačevali od 400 do 3500 din za komad, mlade prašičke v starosti 6 do 12 tednov pa po 150—230 din komad. Cene špeharjev so v Ljubljani 8—9din, pršutarjev 7.50—8 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 11, telečje, 12—13, svinjske 8 din za 1 kg.

Kranj. Na redni sejem 1. maja so prignali 40 volov (prodali 37), 30 krav (12), 9 telet (9), 2 telici (1), 2 bika (2) in 248 prašičev (164). Cene: voli I. vrste 5.50 din, II. 5, III. 4.50; telice I. 5.50, II. 5, III. 4.50; krave I. 5, II. 4.50, III. 4; teleta I. 7, II. 6; prašiči špeharji 9.50, pršutarji 8—9.50 din za 1 kg žive teže. Mladi pujski od 7 do 8 tednov stari 160 do 280 din komad. Surove kože goveje 8—10, telečje 10—12, svinjske 4—6 din za 1 kg.

Št. Vid na Dol. V začetku maja je imela živina naslednje cene: voli I. vrste 5 din, II. 4.50, III. 4; telice I. 5, II. 4.50, III. 4; krave I. 4, II. 3, III. 2; teleta I. 7, II. 6; prašiči špeharji 8.50, pršutarji 7 din za 1 kg žive teže.

Črnomelj. Konec aprila so bile po poročilih iz Črnomlja cene živine sledeče: voli I. vrste 5.25—5.50 din, II. 4.25—4.50, III. 3.25—3.50; telice I. 4.75—5.25, II. 4—4.50; krave I. 4—4.50, II. 3.50—4, III. 3; teleta I. 6—6.50, II. 5—6, prašiči špeharji 7—7.50, pršutarji 6—6.50 za 1 kg žive teže.

Maribor. Na sejmu 3. maja so plačevali živino po tehle cenah: voli I. vrste 4.25, II. 3.50—4, III. 3.25; telice I. 5, II. 4.25, III. 3.50; krave I. 4, II. 3.50, III. 2.50—2.75; teleta I. 6, II. 4.50; prašiči špeharji 7, pršutarji 9.50 za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 9, telečje 13.50, svinjske 7 din za kg.

CENE

Ljubljana. Pšenica za 1 kg 2.10 din, ječmen 2.20, rž 1.95—2, oves 2.15—2.30, koruza 1.45—1.85, fižol 3.60, krompir 0.57—1, seno 1, slama 0.60 din za 1 kg. Vino se toči po 8 do 10 din l (navadno), 12—18 kvaliteto.

Kranj. Cene na debelo po 50 kg: pšenica 1 kg 1.90 din, ječmen 2, rž 1.85, oves

1.80, koruza 1.45, fižol 3—4, krompir 0.75 do 1, seme lucerne 28, seno 0.75, slama 0.45 za 1 kg. Jabolka na trgu I. 8, II. 7, III. 6 din za 1 kg. Slanina 22 do 24, svinjska mast 19, čisti med 22—24, neoprana volna 24—26, oprana 34—36 din za 1 kg.

Murska Sobota. Pšenica 1 kg 1.50 din, ječmen 1.60, rž 1.40, oves 1.50, koruza 1.30, fižol 1.90, krompir 0.60, seno 0.60—0.70, slama 0.35 din za 1 kg. Svinjska mast 18, slanina 16—17 din za 1 kg.

LJUBLJANSKI TRG

Mleko in mlečni izdelki: mleko 1 liter 2—2.25 din, surovo maslo 1 kg 22—28, čajno maslo 32—36, kuhano maslo 30—32, bobinski sir 26, polementalec 26, trapist I. 26—28, II. 20—24 din za 1 kg. Jajca kom. 0.70—0.75 din. Sadje: jabolka I. 10, II. 6, III. 4, suhe češpije 8—12, orehi 9, luščeni 28 din za 1 kg. Mlevski izdelki: moka št. 0 1 kg 3—3.25 din, št. 2 2.80—3.05, št. 4 2.60 do 2.85, št. 6 2.40—2.65, kaša 3.10—3.40, ješprenj 2.90—3.25, otrobi 1.30—1.55, koruzna moka 1.90—2.10, koruzni zдроб 2.25, pšenični zдроб 3.30, ajdova moka 4—5, ržena moka 2.90—3.20 din za 1 kg. Kurivo: premog tona 385—400 din, trda drva 1 m 95—110, žagana 110—115, mehka drva 75, oglje 2—2.50 din za 1 kg. Zelenjava: solata ajserica 1 kg 4—6 din, berivka 6, domač radič 4, cvetača 7, zgodnje zelje (dalmat.) 6, kislo zelje 1.50—2, ohrovt (dalm.) 7, karfiola 7, šparglji 36, kolerabice 6—8, špinata 3, grah v stročju (dalm.) 7—8, konoplja 6—8, laneno seme 6, fižol 4—5, čebula 6, česenj 7, krompir 0.75—1 din za kg.

SEJMI

Sejmi do 21. maja:

12. 5.: živ. in kram. Koprivnik. Velika Loka, svinj in kram. Zagorje ob Savi, živ. in kram. Lemberg, Planina v okr. Šmarje pri Jelšah. Slovenji Gradec, Teharje. — 13. 5.: živ. in kram. Gradač, svinj. Brežice, Celje in Trbovlje. — 15. 5.: živila in praš. Trbovlje. — 16. 5.: živ. in kram. Ljubovk, Kočevska reka, Krka v kraju Videm, Moravče, Studenec pri Krškem, živ. in kram. Vojnik, gov. in konj. Ptuj, svinj. Ormož, živ. in kram. Pilštajn, Razkrižje in Vojnik, svinj. Dolenja Lendava. — 17. 5.: živ. Ljubljana, živ. in kram. Slov. Konjice, svinj. Celje in Trbovlje. — 18. 5.: živ. Rakek, svinj. Turnišče. — 19. 5.: živ. in kram. Žužemberk, živ. Šmihel-Stopiče, živ. in kram. Dol. Logatec, svinj. in drobn. Maribor, živ. Sv. Lenart v Slov. gor., živ. in kram. Bogojna. — 20. 5.: živ. in kram. Mozelj, Senožeta, Trbovlje v obč. Dol, svinj. Brežice, Celje.

PRAVNI NASVETI

Kdo je oproščen vojaške službe kot hranilec. J. J. G.: Edini sin ste in s 47 letno materjo obdelujete posestvo. Oče je padel v vojni. Pri hiši živi tudi 60 let stara očetova sestra Neposrednega davka plačujete 65 din. Vprašate, ali imate pravico do oprostitve vojaške službe kot hranilec. — Po zakonu o ustroju vojske in mornarice se smatrajo za hranitelje, ki so oproščeni vojaške službe, rekruti onih rodbin, ki se vzdržujejo izključno od osebnega dela in zaslužka rekrutovega in plačujejo na leto manj kot 120 din neposrednega davka in v katerih ni nobenega rodbinskega člana, sposobnega za delo in pridobivanje, niti takega, ki uživa pokojnino ali drugo državno podporo ali kak drug stalen dohodek, zadosten za vzdrževanje rodbine. Med nesposobne rodbinske člane se štejejo moški člani pod dovršenim 17. in nad dovršenim 60. letom starosti, otroci vobče in ženske pod 18 in nad 45 let starosti, kakor tudi vobče vsi rodbinski člani ne glede na leta starosti, ki so pri posebnem zdravniškem pregledu ocenjeni za nesposobne za delo in pridobivanje. Iz vsega tega izhaja, da imate pravico do oprostitve, ako so podatki o vaših rodbinskih in gospodarskih razmerah točni. Zato vam priporočamo, da takoj vložite prošnjo na poveljstvo domačega vojnega okrožja, ki jo opremite s prilogami o davkih, o številu in starosti družinskih članov in o tem, da res vaša rodbina živi od vašega dela.

Kmečka zaščita. M. A.: Vaš upnik vam neprizna zaščito, češ, da ni dolžan dolga znižati, ker ste se zadolžili, ko še ni bila zaščita v veljavi. Dolg je namreč nastal 1930. leta. Vprašate, ali je še kmečka zaščita v veljavi in kako vam je postopati, da upnika prisilite, da vam zniža dolg. — Če ste kmet po predpisih uredbe o likvidaciji kmečkih dolgov, ste zaščiteni glede dolga, ki je nastal leta 1930. Upnik bi vam moral poslati preko vaše občine obračun in obveznico na znižani znesek dolga. Če upnik tega ne stori, smete zahtevo dolžniških listin zahtevati tudi vi dolžnik po predpisih pravilnika o zamenj dolžniških listin z novimi obveznicami. Tega najbrž ne boste znali sami napraviti, ampak naj vam napravi kdo, ki pozna predpise uredbe o zaščiti in njenih pravilnikov. Čim bodo dolžniške listine zamenjane, morate začeti s plačevanjem letnih obrokov, in to s prihodnjim 1. novembrom po izvršeni zamenj listin.

Obraščena občinska pot. S. F.: Občinska pot pelje skozi gozd in drevje ovira voznike pri vožnji. Vprašate, koliko drevja bi smeli obsekati. — Drevje in vejevje po predpisih občnega cestnega reda ne sme segati v zračni prostor cestnega zemljišča, niti ovirati prometa in zastirati pregleda na javni cesti. Drevje in vejevje, ki visi na zemljišče jav-

ne ceste, ovira promet in zastira pregled, se mora odstraniti. Ako ga lastnik sam ne odstrani, lahko to stori cestna uprava.

Poljska pot. S. F. L. Ces sto let je bila pot dosti široka, sedaj pa nekdo sredi polja gradi hišo in hoče razširiti pot, tako da bo široka dva metra in pol. Ali sme to delati. — Vprašanje je, kakšna je ta pot. Ali je to zasebna ali občinska. Če je pot zasebna, se bo moral dotični, ki jo hoče razširiti, pač dogovoriti z lastniki parcel, preko katerih vodi pot. Če je pa pot občinska, mora pač občina skrbeti, da je pot toliko široka, da se more po njej voziti. Ne sme pa posameznik samovoljno razširjevati občinske poti.

Otroci so dolžni vzdrževati starše, ki žive v bedi. P. N.: Oče je izročil svoje lepo posestvo sinu, drugega pa je izšolal za učitelja. Sedaj pa živi v veliki bedi, mora si sam kuhati in snažiti. V bolni ni nima nobene postrežbe, sinova pa se zanj ne brigata. Vprašate, ali jih more prisiliti, da ga podpirata in kako. — Postava predpisuje, da morajo otroci podpirati in vzdrževati svoje starše, če isti žive v bedi. Če za to dolžnost ne vedo, jih oče lahko s tožbo prisili, da mu dajejo podporo v naravi ali pa v denarju. Zato naj se obrne oče na sodišče, kjer naj zaprosi za podrobna navodila, kako mu je postopati. Lahko bo z ubožnim spričevalom vložil tožbo proti obema sinovoma, ki bosta gotovo obsojena, da dostojno vzdržujeta očeta.

Invalidnina gre tudi upokojencu. A. P.: Čeprav imate prevzitek pri sinu in prejemate pokojnino železniškega delavca, vam gre pokojnina po sinu, ki ste ga zgubili v vojni. Letno boste dobili 1056 din. Če pa ne plačujete več kot 200 din osnovnega letnega davka, boste dobili tudi še draginjsko doklado po 30 din mesečno. Napravite prijavo potom občine na okrajno sodišče v Ljubljani.

Podpora za sestro. J. J.: Ker ste posestnik, ni verjetno, da bi iz javnih sredstev dobili podporo za vzdrževanje bolne sestre, ki ste jo dolžni oskrbovati v smislu pogodbe, s katero ste prevzeli posestvo po očetu.

Priziv proti odmeri davka na dohodek. Z. L.: Ker ste zamudili rok za pritožbo, se pač ne boste mogli izogniti plačilu naložene davka. Glejte, da boste v prihodnjem davčnem letu bolj pazili.

Pritoževanje zoper občino. Z. L. Na občini vam o pravicah »Koroških borcev« pač niso mogli dosti povedati, ker Koroški borci niso dobili pravic, kakor jih n. pr. imajo »dobrovoljci«. Zato ostanete lahko mirni, če pri občini niste izvedeli, kar bi bili radi.

Netočna tehtnica. M. A. K.: Isto kravo ste tehtali na 2 tehtnicah in je bilo razlike za 10 kg. Sami ne morete presoditi, katera je pravilna. Morda je pa tista pokvarjena, ki več kaže? Prijavite stvar orožnikom, da po meroizkusnem uradu ugotovijo pravilnost ene ali druge tehtnice.